185184 ـ دختری را به فرزندخواندگی گرفته ولی پدر و مادرش اصرار دارند که او را برگرداند اما او می‌ترسد اگر دختر را پس دهد دچار فتنه شود. چه‌کار کند؟

سوال

عمویم چند سال پیش درخواستی به یکی از موسسات داد تا کودکی را برای فرزندخواندگی به ایشان تحویل دهند. چند ماه بعد آنها نوزاد دختر شیرخواری را به ایشان دادند. ایشان و همسرشان دو سال این کودک را تحت مراقبت خود داشتند و همسرشان نیز به این دختر شیر داد در نتیجه عمویم محرم او شد. مشکلی که الان دارند این است که آنها نزد یک امام رفته‌اند و او به آنها گفته که فرزندخواندگی کودکی که پدر و مادرش زنده هستند جایز نیست، اما در حقیقت پدر و مادر این کودک او را رها کرده‌اند بنابراین چگونه امکان دارد که او را برگردانند؟ همینطور آنها اسم پدر و مادر این کودک را نمی‌دانند زیرا موسسه‌ای که کودکان را به عنوان فرزند خوانده در اختیار خانواده‌ها قرار می‌دهد مشخصات پدر و مادر حقیقی را به کسی نمی‌دهد چون اینها اطلاعاتی محرمانه هستند. اکنون پدر و مادر عمو و زن عموی من تهدید کرده‌اند که اگر این کودک را تحویل ندهند از آنها اعلام بیزاری خواهند کرد. آنها نمی‌دانند چه‌کار کنند و از سویی دیگر نمی‌خواهند این دختربچه را پس دهند چون می‌ترسند در اختیار یک خانوادهٔ غیر مسلمان قرار بگیرند و همینطور عمویم می‌ترسد اگر تحویلش ندهد پدر و مادر خودش را از دست بدهد.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

در پاسخ به سوال (126003) گذشت که ممکن است مردم از لفظ فرزند خواندگی دو معنای متفاوت را منظور داشته باشند:

نخست: تربیت کودک ورسیدگی به او بدون تغییر دادن نسب (نام پدر و مادر) او.

دوم: تربیت و رسیدگی به کودک همراه با تغییر دادن نام خانوادگی او و افزودن او به عنوان یک عضو خانواده.

نوع دوم اگرچه در آغاز اسلام جایز بود اما بعدها به نص قرآن باطل عنوان شد.

اما نوع اول از جمله کارهای مشروع خیر است.

اگر خانوادهٔ این کودک شناخته شده نیست و خانوادهٔ شما او را تربیت کرده‌اند ولی او را به خود منسوب نکرده‌اند کارشان خیلی خوب است.

بنابراین دختربچهٔ مورد نظر حکم دختر آنها را از جهت نسب و میراث ندارد.

اما اگر او را به فرزندی خود گرفته‌اند و نَسَب و نام خانوادگی خود را مانند فرزندان حقیقی‌شان بر روی او نهاده‌اند چنین کاری درست نیست و باید دست از این کار بکشند و نام [خانوادگی] او را تغییر دهند و نام او را در اسناد شخصی او تغییر دهند زیرا نسب و میراث شرعی به او تعلق نمی‌گیرد و از کاری که کرده‌اند توبه کنند.

علمای انجمن دائم فتوا می‌گویند:

کاری که شما کرده‌اید و کودک مورد اشاره را در شناسنامهٔ خود به عنوان فرزندتان ثبت کرده‌اید تا به عنوان فرزند از شما ارث ببرد اشتباه محض و پا فراتر نهادن از حدود پروردگار و دروغ گفتن به مسئولین دولتی است چرا که فرزندخواندگی در اسلام جایز نیست و کار شما باعث نمی‌شود این کودک به نسب شما ملحق شود و از شما ارث ببرد بنابراین باید توبه کنید و همهٔ اوراق رسمی را نزد مسئولان تصحیح کنید چه بسا الله متعال ما و شما را ببخشاید و برای تربیت او و هزینه‌ای که برایش می‌کنید به شما جزای نیک دهد و اگر از مال خود یک سوم را به ایشان وصیت کنید کار نیکویی است و اگر ـ در صورتی که نیاز داشته باشد ـ زودتر چیزی به او دهید بهتر است... (فتاوى اللجنة الدائمة: ۲۰ ۳۵۲).

ثانیا:

دختربچه‌ای که آورده‌اید اگر نسبش مشخص نیست، او را به پدری با نام‌هایی مانند عبدالله و عبدالرحمن و هر اسمی که معنای بندگی الله می‌دهد منسوب می‌کنید و همینطور پدر بزرگش، یعنی اینکه ایشان مثلا فلانی دختر عبدالله دختر عبدالحمید یا به هر اسم نیک دیگری خوانده می‌شود.

علمای انجمن دائم فتوا می‌گویند:

«کسی که کودکی را پیدا کرده [یا برای نگهداری تحویل گرفته] برایش جایز نیست که کودک را به خودش منسوب کند [و خودش را به عنوان پدرش معرفی کند] زیرا الله تعالی می‌فرماید:

ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ [احزاب: ۵]

(آنان را به [نام] پدرانشان بخوانید که این نزد الله عادلانه‌تر است).

بر این اساس، واجب است شخصی که کودک را پیدا کرده نام او را از شناسنامه‌اش بردارد و در صورت امکان وی را به

پدری به نامی که نشانگر بندگی الله است مانند عبدالله یا عبدالرحمن یا مانند آن تغییر دهد و همینطور نام پدر بزرگ او را» (فتاوی اللجنة الدائمة: ۱۸/ ۱۶۱).

اما اگر نسب و پدر او را می‌شناسید او را به پدرش منسوب می‌کنید.

ثالثا:

این شخص باید پس از تصحیح اشتباهاتش [اگر فرزند را به نام خودش ثبت کرده باشد] این مساله را به پدر و مادرش اعلام کند و اعلام کند که تربیت و نگهداری و تکفل فرزند مشروع است و صِرف این کار فرزندخواندگی نیست و این را باید با حکمت و بیان نیک به آنان بگوید.

همچنین او حق ندارد که این دختربچه را دوباره به آن موسسه برگرداند زیرا این برای کودک خطر دارد و چه بسا از پس آن دچار بلا و فتنه و مشکل شود مگر آنکه پدر و مادرش زنده و مسلمان باشند و بتواند به آنها دست یابد و نسبت به آن دختربچه ترسی نداشته باشد که در این صورت باید او را به پدر و مادرش برگرداند و برای زحماتی که پیش‌تر متحمل شده اجر خواهد داشت.

پدر و مادر او حق ندارند فرزندان خود را برای برگرداندن این کودک به موسسهٔ فوق مجبور کنند و آنها نیز اجازه ندارند از آنها اطاعت کنند چرا که این کار شامل فتنه و شر بزرگی است اما باید حکم کارشان را به آنها توضیح دهند و بر حسب توانایی با آنان مدارا کنند.

والله تعالی اعلم.